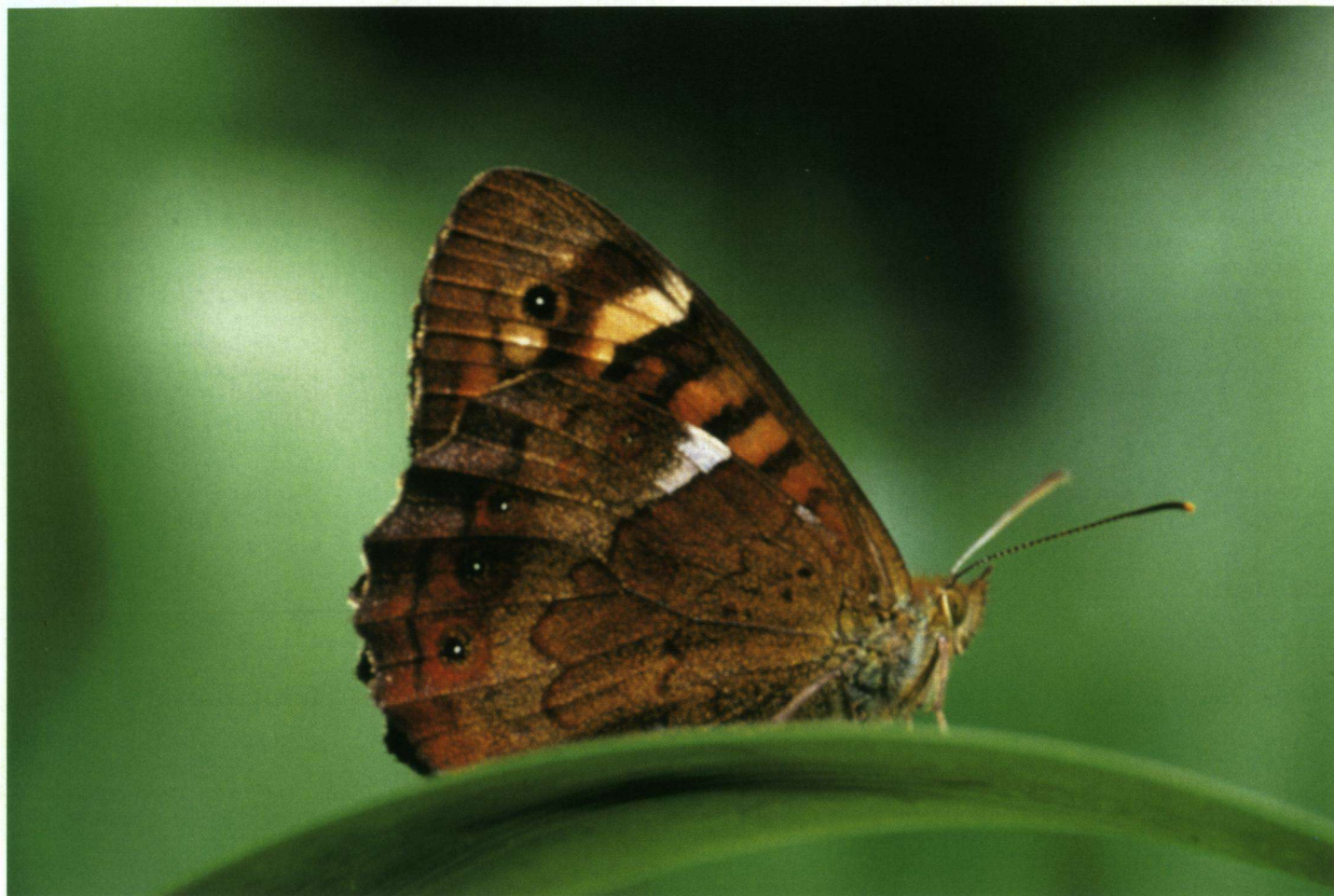

Het madeira bont zandoogje

Net als in het vorige Vlinderportret verplaatsen we ons naar Madeira. De puzzelvinderrubriek in 'Vlinders' is beëindigd, daarom maar meteen de naam van bovenstaande vlinder verklapt: *Pararge xiphia* ofwel het madeira bont zandoogje. Herkenbaar aan dat witte vlekje op de onderzijde van de achtervleugel. Daarop moeten we nu zeker letten, want was eerst dit madeira bont zandoogje het enige bont zandoogje op Madeira, sinds 1976 deelt hij het eiland met het 'gewone' continentale bont zandoogje. Ver weg gelegen oceanische eilanden zijn door hun geïsoleerde ligging ware laboratoria van de evolutie. Door het ontbreken van de nivellerende invloeden van het continent ontstaan er nieuwe soorten, vaak in hun verspreiding beperkt tot slechts een eiland of eilandengroep. Het madeira bont zandoogje is daar een voorbeeld van. Deze vlinder bewoont slechts Madeira en is daardoor een zogeheten endemische soort. Waarschijnlijk ooit ontstaan uit overgewaaide bont zandoogjes of een oervorm daarvan. Geleidelijk zijn eigen weg gegaan en geworden tot een nieuwe soort. Ook op de Canarische eilanden komt een endemisch bont zandoogje voor: *P. xiphioides* (= lijkend op *xiphia*). Ook hier

een wit vlekje (smaller en langer, meer een streepje) op de onderzijde van de achtervleugel. Het lijkt aannemelijk dat *xiphia* en *xiphioides* van dezelfde oervorm afstammen. Diersoorten op eilanden worden vaak tot een aparte ondersoort gerekend. Door eeuwenlange isolatie ontwikkelen zich kleine verschillen die door taxonomen worden opgemerkt en beschreven. De overgang van soort via ondersoort naar nieuwe soort is overigens arbitrair. Zo schreef ik eens over het hooibeestje op Kreta. Een aparte ondersoort: *Coenonympha pamphilus thysis*. Maar tegenwoordig, in de nieuwste drukken van de vlindergidsen, is dit vlindertje tot een aparte, zelfstandige soort omgedoopt: *C. thysis*.

Voor het waarnemen van endemische soorten hoeven we dus niet af te reizen naar verre, afgelegen eilanden als de Galapagos of de Seychellen. Ook dichterbij huis, op Madeira of zelfs op Kreta, kunnen kleine diersoorten zoals niet al te mobiele vlinders al snel geïsoleerd raken en op een gegeven moment evolutionair hun eigen weg inslaan. ■